Opinie: SPD kansloos tegen reus Merkel

Duitslandkenner Jürgens over de mislukte SPD-campagne

Achtergrond - 19 augustus 2013

Ondanks de groeiende armoede in Duitsland is de SPD kansloos bij de verkiezingen in september, betoogt Hanco Jürgens, wetenschappelijk medewerker van het Duitsland Instituut vandaag in De Volkskrant.

Dit weekend vierde de SPD haar 150-jarig bestaan aan de voet van de Brandenburger Tor in Berlijn. Het was een waar volksfeest met Nena, hiphop, poetry slam en debatpodia. Gefeest werd er, maar veel reden tot vreugde was er niet. De SPD kan terugblikken op een roemrijk verleden, maar slaagt er niet in met een consistent, betrouwbaar, eigen verhaal te komen, dat hoop geeft op een welvarende toekomst voor alle Duitsers. Dat is de belangrijkste oorzaak van de vele incidenten rond de campagne van lijsttrekker Peer Steinbrück.

Steinbrück maakt veel wind, maar vooral om de verkeerde dingen. Zijn humor en zijn voorkeur voor duidelijke taal (*Klartext*) leiden steeds weer tot nieuwe misverstanden over uitspraken die hij beter niet had kunnen doen. Zo zei hij dat hij nooit een fles wijn zou kopen van onder de vijf euro terwijl er net een mediastorm was uitgebroken over de exorbitant hoge bedragen die hij als voormalig minister van Financiën ontving in het lezingencircuit. Toen de storm was gaan liggen, beweerde hij dat het salaris van de kanselier te laag was, waardoor de discussie over zijn neveninkomsten van rond de 1,25 miljoen euro, naast een ruim salaris als Bondsdaglid, weer oplaaide.

Weinig diplomatiek was zijn opmerking over Beppe Grillo en Berlusconi die hij twee clowns noemde waarop de Italiaanse president Napolitano zijn geplande ontmoeting met Steinbrück afzegde. En pas nog zei Steinbrück dat Merkel zo weinig bevlogen over Europa spreekt omdat ze afkomstig is uit de DDR. Geen handige opmerking om de Oost-Duitse kiezers binnenboord te houden.

Een norse, opvliegerige man

Bleef het bij dit soort incidenten dan was het nog niet eens zo erg. Maar Steinbrück roert graag in zijn eigen vlekken. In interviews neemt hij de tijd om zijn ongelukkige uitspraken toe te lichten en om de media de schuld te geven van de ruime aandacht voor de futiliteiten, die hijzelf naar voren heeft gebracht. Toen hij vorige week bij de bekende talkshowhost Sandra Maischberger maar liefst 75

minuten te gast was werd hij vakkundig gefileerd. Maischberger was vooral geïnteresseerd in de incidenten, die beeldbepalend zijn geworden voor de campagne. Hij kreeg nauwelijks gelegenheid zijn eigen boodschap uit te dragen. De kijker zag een norse, opvliegerige man, die zeer bij de pinken is, maar te weinig empathie toont om kanselier te worden. Sympathie oogstte hij hooguit voor de wijze waarop hij zich dapper door alle kritische vragen heensloeg.

> "De belangrijkste oppositie tegen Merkels beleid kwam niet van de SPD maar uit het buitenland"

Het is ook niet gemakkelijk om oppositie te voeren tegen de politieke reus Merkel, die het vertrouwen van de Duitse kiezer heeft. Uit opinieonderzoek in juli bleek dat wanneer alleen de kanselier gekozen wordt 58 procent voor Merkel stemt en 27 procent voor Steinbrück. Tot overmaat van ramp voor de oppositie is dit de eerste zomer sinds de kredietcrisis zonder paniekvoetbal op de beurzen. Het gaat Duitsland voor de wind. De economie is op kwartaalbasis gegroeid met 0,7 procent, het begrotingstekort is bijna weggewerkt, de werkloosheid is ongekend laag en de pensioenpremies zijn verlaagd van 19,6 naar 18,9 procent van het brutoloon. Maar de SPD heeft zich veel te gemakkelijk bij deze positieve berichten neergelegd. Het lijkt wel of ze alle signalen in de media die hun eigen verhaal kracht bij hadden kunnen zetten hebben genegeerd.

Zo verscheen er in juni een rapport van het Deutsche Institut für Wirtschaftsforschung waaruit bleek dat de Duitse investeringen in infrastructuur, onderwijs, machines en bouw ver achterbleven bij het Europese gemiddelde. Het instituut had berekend dat als Duitsland in de laatste vijftien jaar net zoveel had geïnvesteerd als het Europese gemiddelde de economische groei per hoofd van de bevolking elk jaar een procentpunt hoger was uitgevallen. Duitsers hadden dus veel welvarender kunnen zijn. Dit jaar zijn er bovendien diverse rapporten verschenen over de groeiende armoede in Duitsland. Niet alleen is het aantal mensen dat op de armoedegrens leeft schrikbarend hoog, één op de zes, ook de kloof tussen arm en rijk is toegenomen.

Presenteerblaadje

De SPD heeft de media-aandacht voor deze berichten, die de partij op een presenteerblaadje zijn aangereikt, niet weten te kanaliseren. In plaats daarvan is het beeld ontstaan van een partij die teveel in het verleden leeft. De partij kan nauwelijks afstand nemen van recente hervormingen van de verzorgingsstaat omdat die vooral door SPD-kanselier Schröder en de grote coalitie van SPD en CDU/CSU zijn doorgevoerd. Er is bovendien interne verdeeldheid over de vraag of

de door de grote coalitie ingevoerde verhoging van de pensioenleeftijd moet worden teruggedraaid.

Maar het belangrijkste is wel dat de partij het niet heeft aangedurfd afstand te nemen van Merkels Europapolitiek. De angst dat dissidenten binnen de CDU/CSU tegen het EU-beleid zouden stemmen, was vaak groter dan dat leden van de SPD of de Groenen dat zouden doen. Op zich is dat begrijpelijk, gezien de consensus in Duitsland over het gevoerde beleid. Maar het is de taak van de politiek om perspectief te bieden en van de oppositie om alternatieven te tonen. Zijn die er niet, althans niet geloofwaardig genoeg, dan heeft het geen zin op een andere partij te stemmen.

De belangrijkste oppositie tegen Merkels beleid kwam niet van de SPD maar uit het buitenland. In de Financial Times en The Economist werd voortdurend gefulmineerd tegen haar beleid van 'muddling through' en 'austerity'. Uit de Wikileaks-affaire bleek dat Amerikaanse diplomaten Merkel risicomijdend en weinig creatief vinden.

Juiste vrienden

Je vraagt je af of de SPD wel oog heeft voor de juiste vrienden. In plaats van aansluiting te zoeken bij Engelse en Amerikaanse critici probeert de SPD een slaatje te slaan uit het NSA-spionageschandaal dat bij de Duitse bevolking een gevoelige snaar raakt. Partijvoorzitter Sigmar Gabriel stelde zelfs voor dat de Duitse justitie naar Moskou zou afreizen om Snowden als getuige te horen en afhankelijk van de resultaten in een getuigenbeschermingsprogramma op te nemen.

Het is nog maar de vraag of de partij het slechtste resultaat tot nu toe, dat van de vorige verkiezingen, weet te evenaren. De enige kans op regeringsdeelname is als de FDP de kiesdrempel niet haalt, maar dat is onwaarschijnlijk. Doordat Merkel dit jaar weer iets naar het midden is opgeschoven - zij is voor een minimumloon, meer geld voor families en investeringen in wegen - staat de SPD met lege handen.

Hanco Jürgens is wetenschappelijk medewerker van het Duitsland Instituut Amsterdam. Dit artikel verscheen op 19 augustus 2013 in De Volkskrant

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://duitslandinstituut.nl/artikel/3141/opinie-spd-kansloos-tegen-reus-merkel